ئایین و توندوتیژی لەدژی ژنان … شوشان مستەفا

کەسانی بڕوادار بە ئایین، بەپێی ڕێسای کتێبەکانیان باس لە هەندێک ڕێسا دەکەن کە بەتەواوی پێشێلکەری مافی ژن وەک بوونەوەرێ، ئەوەش هەموو ئایینەکان دەگرێتەوە و گشتیان دەڵێن، “خودا خاوەنی هەموو جیهان، سروشت و گیانلەبەرانە و مرۆق یەکێکە لە خۆشەویستەکانی خودا و ژنیش وەک ئافەنراوێکی خوا دەبێ ملکەچی ئەو یاسایانە بێ کە خوا بۆی داناوە”، ئەو یاسایانە هەتا ئێستا تەنیا و تەنیا ژنیان چەوساندووەتەوە و ئازادی و مافەکانیان لێ زەوت کردووە. جۆری پۆشین، تەنانەت جۆری دانیشتن و هەستان و ئاخاوتن، ژیانی هاوبەش پێکهێنان، پەیوەندیی سۆزداری و تەنانەت مافی ژن لە ناونانی منداڵەکەشی و … هەموو بەپێی ئایین، بۆی داندراوە و خۆی دەبێ ملکەچی بێ.

باڵاپۆشی (حیجاب)، خەتەنە، کارەکەری، کۆیلایەتی، وەکو پێداویستییەك بۆ خۆشگوزەرانیی پیاوان، بێدەسەڵاتی لە کاتی هەڵبژاردنی ژیانی هاوبەشدا لە کاتی دابەش کردنی ماڵ و ساماندا هەر دوو ژن بە پیاوێك دێتە ئەژمار و هتد ….. ، تەنیا بەشێک لەو ستەمانەن کە لە سەرجەم ئایینەکانی جیهاندا (بە هەندێک جیاوازییەوە) لە ژن کراوە و دەکرێ، هەرچەند لە وڵاتانی پێشکەوتووی جیهان لە ڕێگای هەندێک میکانیزمەوە بەری پێگیراوە. ئەوەش نابێ نکوڵی لێبکرێ کە لە وڵاتگەلی پێشکەوتووی جیهانیشدا، ستەم و چەوساندنەوەی ژن بە شێوەی خۆی هەیە و بەردەوامە و ئەوەش وایکردووە کە ژن بەپێچەوانی ناخی خۆی، زۆرتر تەریک بکەوێتەوە کە باس لەو کۆمەڵگایانە و خەسارناسی کردنیان، باسی ئەم بابەتە نیە و پێویستە بابەتی تری لەسەر بنووسرێ و لە ڕوانگەی دەروونناسی و کۆمەڵناسیەوە، تەنانەت کاری لێکۆڵینەوەی زانستی لەسەر بکرێ.

بەڵام خاڵێکی هاوبەش و جێگای سرنج لەمەڕ چەواندنەوە و ستەم کردن لە ژن ئەوەیە کە، لە سەرەتای هاتنە ئارای ئایینەکانەوە جا هەر لە ئایینی یەهودییەوە تاکودەگاتە ئایینی ئیسلام و ئەمڕۆشی لە گەڵ بێت ئەم خاڵانە ڕەچاو کراون و لە سەر توندو تیژی دژ بەژنانبەردەوام بوون و هەن.

هەرچەند جێگای ڕامان و پرسیارە کە، بەپێی توێژینەوەیەکی ناوەندی بیۆ کە 84 وڵاتی گرتووەتەوە و لە ئاستی ئایین پەروەریی و پابەندبوون بە رێنەمایەکانی ئایین کۆڵیوەتەوە، چ لە ئیسلام بێ

یان مەسیحیی یان یەهودییەت یان بوزیی یاخود هندۆس، ژنان لە نێو شوێنکەوتوانی هەموو ئایینەکان لە ئاستی جیهان زیاتر ئایین پەروەرن، ئەوە لە کاتێکدایە کە ژنان زۆرترین چەوسانەوە لەدەست ئایین دەبینن. ڕوون نیە ئاخۆ ئەوە پەیوەندی بە دەروونناسیی ئافرەتەوە هەیە کە لە ڕووی هەست و سۆزەوە جیاوازە و دەکرێ بڵێین، لایەنی ترسی تێدا بەهێزترە لە پیاو یانیش دەگەڕێتەوە سەر پەروەردە و کۆمەڵگا کە ئەمەش شیاوی لێکۆڵینەوە و توێژینەوەی زانستیی بەربڵاوە کە چۆنە، بەپێی توێژینەوەکە لە ئاستی جیهان 83.4%ی ژنان باوەڕیان بە یەکێک لە ئایینەکان هەیە، کەچی تەنیا 79.9%ی پیاوان لە جیهان باوەڕیان بە یەکێک لە ئایینەکان هەیە.

کوشتن لەسەر ناموس یان وەک دەگوترێ کوشتن لەسەر شەرەف یا کوشتنی ناموسیی یا لەدیین هەڵگەڕانەوە یەکێکە لەو بەرەکەتانەی ئایین کە بە ژنی بە دیاری هێناوە. کوشتنی ناموسی بریتییە لە کوشتنی ژن یان کچێکی خێزان بەهۆی باوەڕ و بیرۆکەی کەسی بکوژ کە بڕوای وایە کە قوربانییەکە بۆتە هۆکاری سەرشۆڕی کردن یان شەرمەزاری و بێ ڕێزی بۆ سەر خێزانەکە یان قوربانییەکە سەرپێچی بنەماکانی کۆمەڵگە و ئایینی کردووە لەڕێی ئەنجامدانی یەکێک لەمانە: جیابوونەوە یان تەڵاق وەرگرتن لە هاوسەرەکەی، ڕەت کردنەوەی ئەنجامدانی هاوسەرگیری ڕێکخراو لەلایەن خێزانەوە، هەبوونی پەیوەندییەکی سۆزداری ناپەسەندکراو لەلایەن خێزانەوە، ئەنجامدانی کردەی جووت بوون (سێکس کردن) لە پێش یان لە دەرەوەی هاوسەرگیری دا، بوونە قوربانی لاقەکردن یان دەستدرێژی سێکسی، پۆشینی جۆرە پۆشاکێک کە بە نەشیاو هەژماردەکرێت، هەبوونی پەیوەندی سۆزداری هاوڕەگەزانە یان پاشگەزبوونەوە لە باوەڕێکی ئایینی.

ئەو دیاردە قێزەونە، سەرەڕای هەوڵێکی زۆری ڕێبەرانێکی ڕووناکبیر و پێشکەوتوو لە جیهاندا، هەتا ئێستاش لە زۆربەی وڵاتانی جیهان بە وڵاتانی پێشکەوتووشەوە ماوە، هەرچەند ڕێژەی نێوان وڵاتانی پێشکەوتوو و وڵاتانی ئیسلامی بە بەراورد کردن نابێ. یاساکانی ناپلیۆن ڕێگەی نەدەدا بە ئافرەتان هاوسەرە ناپاکەکانیان بکوژن بەڵام لەهەمان کات دا ڕێگەی دەدا بە پیاوان ژنە ناپاکەکانیان بکوژن. ئەم یاسا فەڕەنسییە ناپلیۆنییە لەلایەن وڵاتە عەرەبییەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستەوە سوودی لێ وەرگیراوە و بووە هۆی هاندانی وڵاتی ئوردن لە دانانی بەندی ژمارە ٣٤٠ کە ڕێگە دەدات بە کوشتنی ژن و خۆشەویستەکەی لەلایەن مێردەکەیەوە ئەگەر تاوانی هەبێت لە کاتی کردەی ناپاکییەکەدا بیگرێت.

توندو تیژی کردن لە دژی ژنان، یەکێک لە قێزەونترین دیاردەکانی هەموو تەمەنی مرۆڤایەتییە و بە توند و تیژی لە دژی ژن، کۆمەڵگا بە

شێوەکی ڕاستەوخو زەرەمەند دەبێت دەشڵەژێت و کێشەی مەزند دێتە بەردەم پ□س□ی بەرەو پێشچوونی کۆمەڵگا.
بەڵام هێشتا توندوتیژی وبیمافی و نابەرابەری و هەڵاواردنی ژنان، کۆتایی نەهاتووە. لە وڵاتە دواکەوتوەکان وژێر سایەی دەسەڵاتە قەومی وسەربازی و ئیسلامیەکاندا، شەرماوەرە.
ەهەموو ئەو وڵات و دەوڵەتانەی دین تێکەڵی یاسا و پەروو□ردە و فێرکردن کراوە، بەهەمان شێوە توندوتیژی بەرامبەر بە ژنانیش یاسایی کراوە. پیاو سالاری دەوڵەت چۆته پشتی، کوشتنی ناموسی بەرگی رەوایی پێدراوە… لەم نێوەدا عێراق وکوردستان، گۆشەیەکی دنیای نابەرابەری ئەم سەردەمەیە. ئەگەر نیزامی سەرمایەداری سەرچاوەی سەرەکی نابەرابەری نێوان ژنان و پیاوان بێت… ئەوا نابەرابەری نێوان ژن و پیاو، سوکایەتیو توندوتیژی و کوشتاری ژنان لە ژێر دەسەڵاتی ئیسلامیسیاسی عروبی عێراق و دەسەڵاتی ناسیونالیزمی میلیشایی کوردیدا، بەیاسایی کراوە… قوربانیانی توندوتیژی و ئاماریکوشتاری ژنان، لە ئاماری قوربانیانی جەنگی دەسەڵاتیناوخۆیی و دەستی داعش و کیمیابارانی هەڵەبجە… زیاترە. هەروەکو چۆن هیچ کەسێک لە دزان و تاڵانچیانی داهاتی خەڵکیکوردستان و دزانی قوتی مناڵان و گەندەڵکاران، رووبەڕووی لێپرسینەوە ولیپێچینەوەی یاسایی نەکراونەتەوە، بە هەمان شێوەش تۆمەتبارانی توندوتیژی و کوشتاری هەزاران ژن، هێشتا ئازادن و دەسەڵاتی پیاوسالاری و میلیشیایی کوردی، پارێزەریی بکوژی ژنان خۆێ لەپشتی ئەم تاوانکاریەییە.
« ئازادی بۆ هەمووان »

شوشان مستەفا